
**Світлана БЕРЕЗА,
Світлана ІВАХ**
(Україна, м. Дрогобич)

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ У ПІДГОТОВЦІ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У сучасних умовах розвитку суспільства на заклад дошкільної освіти покладаються надзвичайно відповідальні завдання соціального характеру – виховувати, навчати й готувати до життя молоде покоління, праця, талант, ініціатива і творчість якого визначатиме в майбутньому науково-технічний, соціально-економічний та моральний прогрес людства. На жаль, у більшості вітчизняних ЗДО педагогічна діяльність у галузі екологічної освіти та виховання здійснюється на нерегулярній основі, а рівень екологічної освіченості й вихованості дітей визнається доволі низьким. Отже, стає актуальною необхідність пошуку ефективних шляхів педагогічної взаємодії упродовж трансформації екологічних знань в особистісне соціально-значуще ставлення дітей до навколишнього середовища в умовах ЗДО.

Звісно, для реалізації завдань екологічної освіти та виховання в дошкільній освітній ланці необхідно насамперед готувати і підвищувати кваліфікацію основної категорії педагогічних працівників – вихователів. Крім того, сучасні об'єктивні потреби вдосконалення освіти, виховання й розвитку дошкільнят зумовлюють необхідність ретельної організації та компетентного методичного керівництва в ЗДО. Тому на часі пошук педагогами дошкільця таких форм, методів і технологій, які сприятимуть формуванню основ екологічної культури, ви-

ховання у дітей любові до рідної природи, розвитку у них потреби її захищати.

Сучасні трансформаційні процеси в системі вітчизняної освіти зумовлюють зміну змісту педагогічної діяльності вихователів ЗДО, яка стає дедалі складнішою й багатограннішою. Відтак зростають вимоги до якісних характеристик фахівців галузі дошкільної освіти, які мають бути активними, високопрофесійними, творчими особистостями.

Постійна готовність (або здатність) педагога мобілізувати наявні знання, вміння і досвід, набуті упродовж професійної підготовки та подальшої фахової діяльності, а також підвищувати якість своєї освіти, становлять його професійну компетентність.

На думку Н. Ісаєнко, екологічна компетентність видається ключовою, базовою й системотвірною одиницею професійної компетентності будь-якого фахівця, у тому числі й вихователя ЗДО. Саме екологічна компетентність, як доводить Г. Кондратюк, має бути виокремленою як одна з найбільш значущих у комплексі фахово важливих якостей вихователя дошкільної установи [4, с. 65].

Аналіз наукової літератури підтвердив, що дослідники розглядають екологічну компетентність як сформовану інтегровану якість особистості (у нашому контексті – педагога). Так, наприклад, Т. Константинова досліджує екологічну компетентність як здатність до діяльності зі збереження довкілля, що ґрунтується на визнанні особливої соціальної цінності екологічних чинників, які уможливають найбільшу тривалість людського життя та мінімальну кількість хворіб упродовж нього [1, с. 39]. Зі свого боку, В. Курченко тлумачить екологічну компетентність як певну якість особистості з набутими теоретичними знаннями, практичними екологічними вміннями, здатної до адекватної поведінки під час ситуацій, які передбачають певний екологічно доцільний вибір [5, с. 109].

Як наголошує Н. Лисенко, екологічна компетентність педагогічних працівників – це узагальнена якість професійної орієнтації останніх у питаннях сучасної екологічної освіти, здатність до виконання основних педагогічних функцій залежно від при-

йнятних у конкретному історичному суспільстві цінностей, норм і стандартів щодо охорони навколишнього середовища [6, с. 108].

Цікаве трактування поняття «еколого-педагогічна компетентність педагога-дошкільника» дає у своїй науковій праці дослідниця Т. Петрова: це «...інтегроване професійно-особистісне утворення, що виявляється в здатності та готовності вирішувати завдання екологічної освіти та виховання дошкільників» [7, с. 47]. На наш погляд, саме у контексті цього визначення доцільно розглядати аналізований феномен як системоутвірну одиницю професійної компетентності вихователя ЗДО.

Важливим чинником еколого-педагогічної компетентності педагогів-дошкільників Т. Константинова вважає т. зв. спеціальну екологічну компетентність. При цьому дослідниця виокремила чотири критерії її сформованості: 1) аксіологічний (передбачає певну мотивацію до еколого-педагогічної діяльності; підкреслює важливість емоційно-ціннісних відносин, як підґрунтя екоцентричної свідомості); 2) гносеологічний (ідеться про узагальнену систему екологічних, світоглядних і нормативно-правових уявлень; важливість цілісної системи знань у галузі екологічної освіти дітей дошкільного віку); 3) праксеологічний (характеризує оптимальні екологічні вміння в галузі охорони довкілля; вміння й навички, отримані в результаті екологічної освіти дітей); 4) особистісний (вказує на екологічно важливі якості індивіда; інтегрує комплекс професійно значущих здібностей вихователя) [1, с. 40].

Практика підтверджує, що професійну підготовку вихователів у галузі екологічної освіти доцільно проводити у таких двох напрямках:

1) науково-професійному (знання наукових засад екології та природознавства);

2) методичному (вміння практично застосовувати сучасні методики й технології екологічної освіти і виховання; реалізація в педагогічній практиці інтегрованого підходу; вміння працювати із сім'ями вихованців і викладати основи екологічної безпеки; вміння самостійно правильно оцінити поточну екологічну обстановку та її взаємозв'язок зі здоров'ям людини; вміння організувати еколого-розвивальне середовище для реалізації цілей

екологічного виховання; здатність до аналізу власної поведінки в довкіллі та діяльності з дітьми дошкільного віку з позицій обґрунтованої парадигми (зміна ціннісних орієнтирів); розвиток необхідних почуттів відповідальності за свою діяльність і стан довкілля з огляду на можливі обмеження власних потреб, активне і діяльнісно підкріплене бажання брати участь в організованих акціях із захисту навколишнього середовища тощо).

Володіючи високим рівнем екологічно достовірних знань і уявлень, вихователі мають змогу організовувати освітню роботу, спрямовану на психологічну включеність дітей до навколишнього природного світу, усвідомлення власної відповідальності за його стан і вміння взаємодіяти адекватно з екологічного погляду. З огляду на це у педагогічних закладах вищої освіти, де студенти навчаються за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта», наголошується на необхідності системного і послідовного формування еколого-педагогічної компетентності майбутнього вихователя. Її специфіка сьогодні зумовлена такими факторами: 1) цілями та завданнями екологічної освіти дошкільнят у ЗДО; 2) готовністю створювати оптимальні умови для розвитку екологічної грамотності особистості; 3) віковими особливостями та пізнавальними можливостями вихованців; 4) зміною сучасного освітнього простору в напрямі екологізації.

Задля ефективної організації роботи з підвищення власної педагогічної майстерності необхідно аналізувати зміст своїх посадових обов'язків у контексті сформованості загальнопедагогічних і спеціальних компетенцій. При цьому суттєво змінюється ставлення до підвищення кваліфікації як форми ціннісно-змістового і технологічного збагачення системи професійної діяльності, тобто підвищення професійної компетентності, зокрема і стосовно екологічного виховання дітей дошкільного віку.

Шляхами подолання наявної сьогодні суперечності між необхідним і реальним рівнем еколого-педагогічної компетентності вихователів фахівці вважають створення умов для самоосвіти та розширення можливості кожного поліпшувати свою педагогічну майстерність у рамках доступної системи підвищення кваліфікації та самоосвіти.

Отже, формування еколого-педагогічної компетентності вихователів є неперервним процесом поступового включення їх в екологічну діяльність за допомогою набуття досвіду участі у практичних справах зі збереження і поліпшення стану довкілля, розвитку екологічно значущих особистісних якостей (таких як гуманність, ощадливість, відповідальність за результати своєї екологічної діяльності) з метою належної організації екологічної освіти та виховання дітей дошкільного віку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Константинова Т.В. Екологічне виховання в дитячому садку. *Дошкільне виховання*. 2012. №12. С. 39–42.
2. Концепція екологічного виховання в Україні. *Інформаційний збірник МОН України*. 2002. № 7. С. 10–11.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
4. Ісаєнко Н.Н. Організація і зміст педагогічного процесу по екологічному вихованню. *Директор школи*. 2014. № 2. С. 64–66.
5. Курченко В. Методика екологічного виховання. *Дошкільна освіта*. 2016. № 12. С. 108–111.
6. Лисенко Н.В. Теорія і практика екологічної освіти: педагог-дошкільник : навч.-метод. посіб. Київ : Вид. Дім «Слово», 2009. 400 с.
7. Петрова Т. І. Теорія та технології екологічної освіти дітей. Бердянськ : Вид. Копчій С., 2013. 64 с.